

**Hyvä käytettävyys oppimisympäristöissä -
Oppimisympäristöjen esteettömyyden tutkimus ja tuotekehityshanke
1.4.2007- 30.9.2009**

Loppuraportti

**Hyvä käytettävyys oppimisympäristöissä -
Oppimisympäristöjen esteettömyyden tutkimus ja tuotekehityshanke
Suunnittelija Seija Örn, PKAMK 05.10.2009**

Sisältö

1 Hankkeen lähtökohtia	3
1.1 Hyvä käytettävyys oppimisympäristöissä - Oppimisympäristöjen esteettömyyden tutkimus ja tuotekehityshanke	4
2 Hankkeen tavoitteet	4
3 Hankkeen toteutus ja yhteistyö	4
3.1 Projektissa mukana olevat ammattikorkeakoulut ja projektin organisaatio	4
3.2 Yhteistyö	6
3.3 Projektin talous	7
4 Hankkeen toimenpiteet ja tulokset	8
4.1 Pilottikohteet ja painopistealueet	8
4.2 Esteettömyyden Road Show- tapahtuma	10
4.3 Asiaa esteettömyydestä DVD- materiaali	12
4.4 http://esteetonoppilaitos.savonia.fi - verkkopalvelu	12
4.5 Esteetön auditorio- konsepti	14
5 Yhteenveto tuloksista	15
5.1 Keskeisimmät hankkeen kautta saavutetut tulokset	15
5.2 Vaikuttavuus ja jatkotoimenpiteet	16
6 Arviointi	16
5.1 Huomioita: Sirpa Kammonen ja Paula Hämäläinen, Mikkelin amk	17
5.1.1 Toteutuksesta ja tuloksista	17
5.1.2 Yhteistyöstä	18
5.2. Huomioita: Anne Kanto-Ronkanen, Savonia- amk	18
5.3 Huomioita: Seija Örn Pohjois-Karjalan amk	19

Lähteet

Liitteet

1 Hankkeen lähtökohtia

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa toteutettiin vuosina 2007 - 2009 Hyvä käytettävyys toimintaympäristössä, Oppimisympäristöjen esteettömyyden tutkimus ja tuotekehityshanke Opetusministeriön tuella. Hankkeessa olivat sopimus pohjaisesti mukana PKAMK:n lisäksi Savonia –ammattikorkeakoulu Kuopiosta sekä Mikkelin ammattikorkeakoulu. Lähtökohtana hankkeen käynnistämiseksi olivat ajatukset, joiden mukaan esteettömyydestä ei puhuta vain vammaisuuteen liittyvissä asiayhteyksissä vaan tavoitteena on, että korkeakoulu yhteisö on yhdenvertainen toimintaympäristö kaikille ja esteettömyys tulisi nähdä yhä useammin kaikkia palvelevana hyvänä laatuna ja toimintakulttuurina.

Esteettömyyden voi käsittää yhtenä saavutettavuuden osa-alueena: hyvä saavutettavuus on myös esteettömyyttä. Laaksosen (2005) mukaan esteettömyydellä tarkoitetaan ympäristön toteuttamista siten, että jokainen yksilö voi ominaisuuksistaan riippumatta toimia yhdenvertaisesti toisten kanssa. Samassa teoksessa Laaksonen määrittelee esteettömyyden seuraavasti: ”Esteettömyydellä tarkoitetaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön toteutumista siten, että jokainen voi ominaisuuksistaan riippumatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa”. (Laaksonen 2005).

Perinteinen näkemys esteettömyydestä tarkoittaa, että tilassa ei ole liikkumisen esteitä. Liikkumisen esteettömyys on hyvä peruslähtökohta, sillä jos tilaan ei ole lainkaan mahdollista päästä, puhutaan jo varsin totaalaisesta poissulkemisesta. Liikkumisesteiden ohella myös kuulemisen ja näkemisen esteettömyys ovat keskeinen osa fyysisen ympäristön toimivuutta. (Ruskovaara 2009).

Tässä hankkeessa painopisteenä olivat rakennetun oppilaitosympäristön esteettömyysnäkökulmat sekä tiedonsaannin esteettömyys. Esteettömyys onkin laaja kokonaisuus, joka tarkoittaa kaikkien yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua esimerkiksi työntekoon, opiskeluun, harrastuksiin ja kulttuuriin. Se merkitsee myös palveluiden saavutettavuutta ja tiedon ymmärrettävyyttä sekä mahdollisuutta osallistua itseään koskevaan päätöksen tekoon. (Mitä on esteettömyys? 2006).

Suomessa liikkumis- ja toimimisesteiset otetaan huomioon nykyään selvästi paremmin kuin esimerkiksi 1960 ja -70-luvuilla, jolloin heidän yhdenvertaisuudestaan ja esteettömyydestä julkisessa rakentamisessa ja rakennetussa ympäristössä alettiin puhua ja kirjoittaa. Vähitellen ohjeita ja määräyksiä on saatu asetuksiin, lakeihin ja rakennusmääräyksiin. Voitaneen sanoa, että tavoite tasavertaisemmasta ja tasa-arvoisemmasta rakennetusta ympäristöstä alkaa lähestyä, vaikkei sitä vielä kaikilta osin olekaan saavutettu. (Anttalainen, Tapaninen 2009).

Ammattikorkeakoulujen esteettömyyden kehittämisen haasteet nousevat esiin ammattikorkeakoululainsäädännöstä, jossa ammattikorkeakoululle määritellään kolme tehtävää: koulutustehtävä, tutkimus- ja kehitystehtävä sekä aluekehitystehtävä (Ammattikorkeakoululaki 2003). Tutkimus- ja kehitystehtävän toteuttaminen on parhaimmillaan käytännönläheistä yhteistyötä ja siinä etsitään uusia ratkaisuja ja toimintatapoja käytännön työtoimintojen tueksi.

Oppimisympäristöjen esteettömyyden tutkimus ja tuotekehityshanke on linjassa valtakunnallisten kehittämistrendien kanssa ja se on ollut osa valtakunnallista ESOK-

(Esteettömyys korkea-asteen oppilaitoksissa) hankekokonaisuutta. ESOK- hanke edistää ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista esteettömyyttä Hanketta koordinoivat Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän yliopisto. (Ylönen, Puupponen 2007)

1.1 Hyvä käytettävyys oppimisympäristöissä - Oppimisympäristöjen esteettömyyden tutkimus ja tuotekehityshanke

Toiminnallisia rajoitteita kokevien henkilöiden mahdollisuuksiin hakeutua haluamaansa koulutukseen vaikuttavat oleellisesti oppimisympäristön esteettömyys, saavutettavuus ja käytettävyys. Fyysisesti esteettömässä oppimisympäristössä tilat ja rakenteet eivät aiheuta opiskelijalle kohtuuttomia vaikeuksia. Esimerkiksi pyörätuolilla liikkumisen tulisi olla joustavaa, kuulovammaisella tulisi olla tarpeelliset apuvälineet ja näkövammaisten liikkuminen ja opiskelu tulisi olla turvattu.

Hankkeen suunnittelu toteutettiin seuraavien tarpeiden pohjalta:

- tarvitaan ammattikorkeakoulujen fyysisen esteettömyyden edistämiseen liittyvää tietoa ja ratkaisumalleja
- tarvitaan menetelmä, jonka avulla saadaan kattavat ja yksityiskohtaiset tiedot siitä miten eri tiloja kannattaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida esteettömyyden näkökulmista
- työ on perusselvitystä, jonka tavoitteena on antaa valmiuksia eri ammattikorkeakouluyksiköiden tilojen esteettömyyden kehittämissuunnitelmaa varten
- tarvitaan esteettömyysteeman näkyväksi saamista kaikille oppilaitoksessa opiskeleville sekä henkilöstölle

2 Hankkeen tavoitteet

Hankkeen päätavoitteena oli kehittää rakennetun ympäristön esteettömyyttä oppilaitosympäristöissä. Projektisuunnitelman mukaisesti hankkeen tavoitteet olivat:

- suunnitella ja käynnistää fyysisen esteettömyyden edistämiseen liittyvä kehittämissuunnitelma Itä-Suomen ammattikorkeakouluissa
- kehittää suunnittelumalli, jonka avulla esteettömyyden kehittäminen ja käyttöönotto rakennetussa tai suunnitteilla olevissa yksiköissä helpottuu
- hyödyntää suunnittelumallia koulutuksessa sekä opiskelijoiden että suunnittelijoiden osalta (virtuaalimalli)
- tuottaa tietoa rakennetun ympäristön esteettömyyden edistämisestä valtakunnallisesti (ESOK)

3 Hankkeen toteutus ja yhteistyö

3.1 Projektissa mukana olevat ammattikorkeakoulut ja projektin organisaatio

Hankkeen hallinto: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu (Joensuu)
 Partnerit: Savonia –ammattikorkeakoulu (Kuopio) ja Mikkelin ammattikorkeakoulu

- Ohjausryhmä: Hankkeen ohjausryhmä on kokoontunut 2-3x/vuosi. Ohjausryhmässä on ollut edustus kaikista mukana olevista ammattikorkeakouluista. Kukaan ammattikorkeakouluyksikkö esitti ohjausryhmään yhden edustajan sekä nimesi hänelle varahenkilön ja Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun rehtori nimitti 11.3.2008 päivätyllä päätöksellä ohjausryhmän. Ohjausryhmän sihteerinä on toiminut hallinnoijan nimeämä projektin vastuuhenkilö.
- Työryhmä: Hankkeen sisällölliseen toteuttamiseen sen eri vaiheissa on osallistunut hankkeen toteuttajaorganisaatioiden edustajista koottuja erillisiä työryhmiä.

Vastuuhenkilöt ja ohjausryhmän jäsenet:

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu/ Itsenäisen Suoriutumisen Innovaatiokeskus ISAK:
Seija Örn, suunnittelija (projektin vastuuhenkilö)

Savonia ammattikorkeakoulu
Anne Kanto-Ronkanen, toimintaterapian lehtori

Mikkelin ammattikorkeakoulu:
Sirpa Kammonen, fysioterapian lehtori

Ohjausryhmän jäsenet:

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu/
Itsenäisen Suoriutumisen Innovaatiokeskus ISAK
Timo Ekroos, projektijohtaja
Lasse Neuvonen, kehittämisspäällikkö

Savonia ammattikorkeakoulu
Matti Jalkanen, kiinteistöspäällikkö
Ulla Voutilainen, vararehtori

Mikkelin ammattikorkeakoulu:
Salla Seppänen, va. koulutusjohtaja
Kalevi Niemi, tulosaluejohtaja

Valtakunnallinen ESOK- hanke, DIAK
Merja Ylönen, Hankekoordinaattori
Esteetön yliopisto -hanke, Jyväskylä
Hannu Puupponen, suunnittelija

Hanke liittyy valtakunnalliseen ESOK – hankekokonaisuuteen, jonka toteutusaika on 2007-2009. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu toimii hankkeen hallinnoijana ja vastaa sen toteutuksesta opetusministeriöön. Mikkelin ammattikorkeakoulu ja Savonia-ammattikorkeakoulu toimivat hankkeessa kumppaneina sopimus pohjaisesti. Hanke tuottaa kunkin ammattikorkeakoulun käyttöön fyysisen esteettömyyden edistämiseen liittyvää tietoa, ratkaisumalleja sekä toimintamallin, jonka avulla esteettömyystyötä voidaan arvioida, kehittää ja toteuttaa.

3.2 Yhteistyö

Hankkeen toteutukseen sitoutui hankehenkilöstön lisäksi oppilaitosten muuta henkilökuntaa ja opiskelijoita. Lisäksi erityisesti esteettömyyden Road Show:n kautta mukaan saatiin oppilaitosten ulkopuolisia tahoja; järjestötoimijoita ja yrityksiä.

Mikkelin ammattikorkeakoulusta projektissa työskenteli lehtori Sirpa Kammonen, fysioterapeutti Paula Hämäläinen (Elixiri) sekä yhteensä 50 opiskelijaa (fysioterapia) suoritti projektissa opintojaan. Opintojaksot, jotka opinnollistettiin hankkeeseen olivat vaihtoehtoisista ammattiopinnoista apuvälineiden ja toimintaympäristön kehittäminen (kevät 2008; 5 op:een laajuus, 20 opiskelijaa, kevät 2009; 2 op:een laajuus 20 opiskelijaa), monialainen projekti (3 op, Road show, 7 opiskelijaa) ja harjoittelu Elixirissä (liittyi harjoitteluun, jonka laajuus oli 10 op, 3 opiskelijaa).

Savonia amk:ssa hankkeen vastuuhenkilönä toimi toimintaterapian lehtori Anne Kanto-Ronkanen. Fysioterapian opiskelijat tekivät kirjastopisteen arvioinnin osana ergonomian kurssia, opiskelijoita oli mukana 25. Hankkeeseen osallistui myös toimintaterapian opiskelijoita 20 henkilöä osana fyysisten esteiden kartoitus- opintokurssia. Tt- opiskelijat kartoittivat Savonia- amk:n eri kampusten kirjaston, auditorion ja tietokoneen käytön fyysisiä esteitä. Auditoinnin konseptointiin osallistui muotoilun opiskelijoita osana projektiopintokokonaisuutta. Konseptoinnin toteutti 3 opiskelijaa, mutta mukana arvioinnissa oli koko ryhmä noin 30 opiskelijaa.

Hanke on sivunnut läheisesti Savoniassa Manner-Suomen ESR- rahoitteista Esteetön opintopolku työelämään- (ESTOP-) hanketta. Projekti käynnistyi vuonna 2008 ja sen varsinaiset toimenpiteet ovat toteutuneet vuoden 2009 aikana. Toimenpiteet ovat kohdistuneet esteettömyyden suunnitteluun opetuksen toteuttamisessa ja fyysisten ympäristöjen esteettömyyden kehittäminen on ollut osa tätä toimintaa.

PKAMK:n osion sekä koko hankkeen päätoteuttajana toimi Itsenäisen Suoriutumisen Innovaatiokeskus ISAK ja vastuuhenkilönä suunnittelija Seija Örn. Yhteistyötä tehtiin mm. opiskelijakunta POKA:n kanssa, joka osallistui tiiviisti esim. Road Show:n järjestelyihin. Myös fysioterapeuttiopiskelijat suorittivat opintoihinsa liittyviä kentätehtäviä Road Show:n yhteydessä. It- tradenomiopiskelija suoritti hankkeen toimeksiannosta 5 kk:n työharjoittelun toteuttaen tiedonkeruun ja tietojen siirtämisen hankkeessa tuotettuun verkkopalveluun keväällä ja kesällä 2009. Yritys- ja järjestötoimijat olivat keskeisesti mukana ja sitoutuneet esteettömyyden Road Show:n näyttelytorin toteuttamiseen. Joensuun tapahtuman yhteistyökumppanit olivat:

- Abloy Oy: oviympäristötuotteet
- Lukkorengas Oy: oviympäristötuotteet ja palvelut
- Respecta Oy: päivittäisten toimien apuvälineet
- Korpinen Oy: esteettömät kylpyhuone- ja wc-tilaratkaisut
- Martela Oyj: ergonominen työpiste
- RTV Oy: Altro- lattiapinnoite
- Etätulkki.fi: viittomakielen etätulkkauspalvelu
- Honkalampisäätiö, Punos- hanke: puhevammaisten tulkkipalvelu
- Invalpalvelu Oy: autoilun apuvälineet
- Chasswheel Oy: Four-X maastosähköpyörätuoli
- Pohjois-Karjalan näkövammaiset ry: Pimeä kahvila
- ASPA: Näkövammaisten avustajaprojekti
- Suomen Taitotiimi Oy: säädettävät lauderatkaisut

- Apuväline Lähdemäki: porraskiipijä, erikoispyörät ja pyörätuolin lisälaitteet
- Kontio-keittiöt: elinkaarikeittiöt

Mukana myös:

- Lyhytkasvuiset ry, Minna Lääperi
- Invalidiliitto ry/Joensuun Validia -palvelut
- Valtakunnallinen ESOK- hanke
- PKKY:n oppilaskunnan hallitus PYRO
- PKAMK:n fysioterapian opiskelijat ja opiskelijakunta POKA
- Pyörätuolitanssitaiteilija Risto Lång

Hankkeen loppuvaiheessa tuotetun <http://esteetonoppilaitos.savonia.fi> - verkkopalvelun kehittämiseen ja tietojen keräämiseen Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun osalta osallistui it- tradenomiopiskelija Reetta Nenonen. Hän toteutti hankkeessa 5 kk:n työharjoittelujakson ja on jatkamassa työskentelyä tavoitteenaan opinnäytetyö.

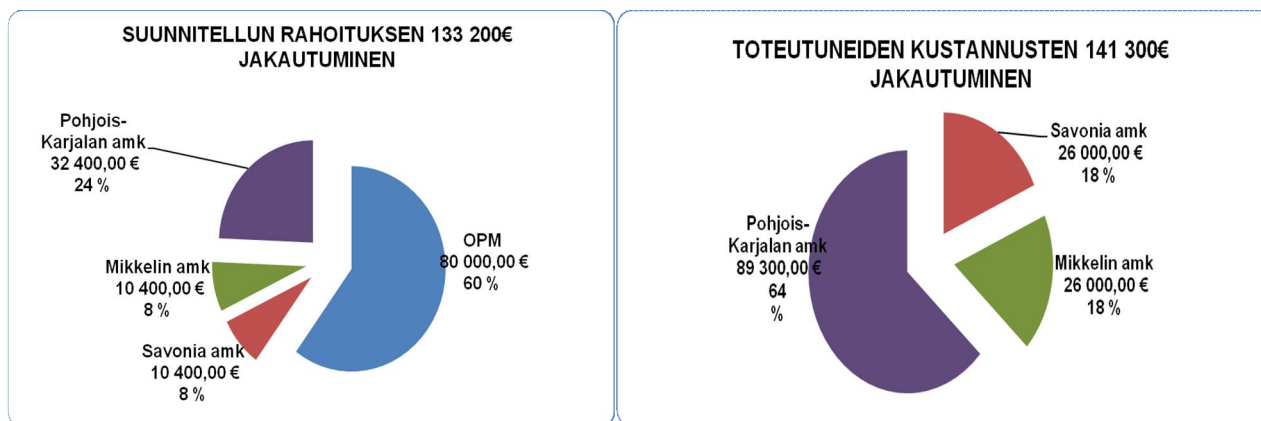
Savonia - ammattikorkeakoulussa yhteistyötä toteutettiin mm. Martela OY:n kanssa. Yhteistyön tavoitteena oli tuottaa lisäarvoa Martela Oyj:n tuotekehitykseen tarjoamalla foorumi ja opiskelijatyönä tuotettua tutkimusmateriaalia tiedonhakupisteen tuotekehitykseen. Savonia- ammattikorkeakoulun Digitaalisen median kehityskeskus oli keskeinen kumppani ja toimija kehitettäessä ja toteutettaessa <http://esteetonoppilaitos.savonia.fi> – verkkopalvelua.

3.3 Projektin talous

Projektin talous on koostunut pääosin Opetusministeriön tavoitesopimuksen mukaisesta valtionavustuksesta Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoululle. Avustussummat tähän erillishankkeeseen ovat olleet vuodelle 2007 40 000 € ja vuodelle 2008 40 000 €. Selvitys avustusten käytöstä on annettava OPM:lle 31.12.2009 mennessä, joten rahoitusta on käytetty vielä vuoden 2009 puolella niin, että hankkeen käytännön toimenpiteet ovat ulottuneet 30.9.2009 saakka.

Projektin kokonaisrahoitus on ollut 66 600 €/vuosi ja tästä omarahoitusosuus on yhteensä 26 600 €/toimintavuosi. Kummankin partnerin (Mikkelin amk ja Savonia-amk) omarahoitusosuus on ollut 5 200 €/ vuosi. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun osuus hankkeen omarahoituksesta oli vuodessa 16 200 €. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu hankki sopimuksen mukaan kummaltakin partnerilta kirjanpitoon perustuvien todellisten kustannusten mukaisesti hankkeen toteutukseen liittyviä palveluja enintään 13 000 € arvosta / toimintavuosi.

Alla olevissa kuvioissa on kuvattu projektin suunniteltu rahoitus ja toteutuneet kustannukset sekä niiden jakautuminen hankkeen toimijoiden kesken.

Kuva 1 Projektin rahoitus ja kustannusten jakautuminen

4 Hankkeen toimenpiteet ja tulokset

4.1 Pilottikohteet ja painopistealueet

Hankkeen toiminta käynnistyi helmikuun 2008 alusta alkaen. Ensimmäisinä toimenpiteinä verkostoiduttiin mukana olevien ammattikorkeakoulujen kanssa ja käynnistettiin pilottikohteiden/painopisteiden valinta sekä osin jo toimenpiteitä esteettömyyden edistämiseksi niissä.

Mikkelissä kohteena oli Elixiri asiakaspalvelutila. Elixirin remontoinnissa ja käytännön toimintojen uudelleensuunnittelussa tavoitteena oli huomioida esteettömät rakennusratkaisut sekä hyvin toimivat varuste- ja huonekaluvalinnat. Toimijoina olivat vastuuhenkilöiden lisäksi viisi (5) kolmannen vuoden fysioterapiaopiskelijaa. Projekti sisältyi opiskelijoiden 6. lukukauden vaihtoehtoisten opintojen opintojaksoon apuvälineiden kehittäminen (5 op).

Kuopiossa painopistealueina olivat ATK -luokat, auditoriot sekä kirjastot, joiden esteettömyyden kehittämistyö sisälsi mm. toimipisteiden esteettömyyskartoitukset. Savonia amk:n toimintaterapian opiskelijat toteuttivat Savonia ammattikorkeakoulun tekniikan, terveysalan ja muotoilun tilat auditorioiden, tietokoneluokkien ja kirjastojen esteettömyysarviointiin. Arviointimenetelmänä käytettiin Nordic Housing Enabler menetelmää ja sen arvioinnin lomakkeistoa soveltuvin osin. Arviointiin kuuluvat ulkotilat, sisäänkäynnit, portaat, luiskat, hissit ja sisätilat.

Kirjastoon toteutettiin esteetön itseopiskelu-/tiedonhakupiste, jossa yhteistyökumppanina toimii Martela oyj. Martela varusti yhden työpisteen, joka sijaitsee Savonia ammattikorkeakoulun terveysalan kirjastossa, Sairaalakatu 6 -8. Kokeiltavana on ollut sähkösäätöinen työpöytä, työtuoli Stitz (Martela), Acu työpistekaiutin (Martela), pistorasioiden uudelleen sijoitus pöytätasolle, keskusyksikön paikka (pöydällä/telineessä?) sekä ruudunlukuohjelma (Näkövammaisten keskusliitto/ Pohjois-Savon sokeat ja heikkonäköiset ry). Kokonaisuuden käytettävyyden arviointi toteutettiin SUS, system usability scale © Digital Equipment Corporation –menetelmällä sekä havainnoimalla ja haastatteleamalla käyttäjiä. Aineiston keruun toteuttivat Savonia amk:n toimintaterapian opiskelijat osana opintojaan syksyllä 2008 sekä keväällä 2009.

Kuva 2 Havainnekuva kirjaston uudesta työpisteestä (Pekka Väätäinen, Martela Oyj)

Joensuun painopistealueiksi valittiin oviympäristöt sekä piha-alueet ja opastuksen kehittäminen. Joensuun toimenpiteet suunniteltiin lisäksi kytkeytyvän vahvasti Tikkarinteen kampusalueen tilaohjelman uudistamiseen ja saneeraussuunnitteluun. Konkreettisten toimenpiteiden osalta haasteen toi se, että näiden toimenpiteiden toteutuksen aikataulut kulkee kuitenkin laajemman arkkitehtisuunnittelun aikataulutuksen sanelemana. Hankkeen aikana toteutettiin selvitys ”Tikkarinteen opastusjärjestelmän kehittämisen suuntaviivoja” ja esteettömyysnäkökulmat huomioiva ehdotus Tikkarinteen kampusympäristön opastuksen järjestämisestä tulevaisuudessa.

Hankkeen avulla pyrittiin lisäämään tietoisuutta esteettömyydestä ja nostamaan esteettömyysteema näkyväksi. Ammattikorkeakoulun toiminnan ohjaus konkretisoituu strategisissa asiakirjoissa, ohjeistuksissa, tiedotuksessa ja muissa dokumenteissa. Niinpä hankkeen toimesta tehtiin ehdotus, että seuraavan kerran Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun strategiaa päivitettäessä siihen sisällytettäisiin osio vammaisten henkilöiden toimintamahdollisuuksien parantamisesta oppilaitoksessa. Esteettömyyden toteuttamista edistää, kun toiminta on kirjattu mahdollisimman läpäisevästi yhteisön dokumentaatioon ja lisäksi koottu kattavaksi kokonaisesitykseksi. Hankkeen toimesta on Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun kehittämisjohdolle jätetty esitys, joka sisältää esteettömyyden kehittämisen tavoitetilan sekä toimenpideohjelman.

Hyvä käytettävyys oppimisympäristöissä, Oppimisympäristöjen esteettömyyden tutkimus- ja tuotekehityshanke järjesti hankehenkilöstölle sekä keskeisille yhteistyökumppaneille tutustumismatkan Helsinkiin 14. -15.5.08. Tutustumiskohteina olivat työympäristöratkaisuja suunnitteleva ja tuottava Martela, Helsingin kaupungin sosiaaliviraston hallinnoima Toimivan Koti sekä tammikuussa 2008 käyttöönotettu Invalidiliiton esteetön toimitalo. Matkan tavoitteena oli yhteistyön vahvistaminen, ”silmiä avaus” sekä tutustuminen tuotekehitykseen, esteettömiin ratkaisuihin ja tuotteisiin. Oppimisympäristöjen tutkimus- ja tuotekehityshanketta toteuttavien kolmen amk:n (Joensuu, Mikkeli ja Kuopio)

yhteyshenkilöt valitsivat kukin 4-5 keskeistä hankkeeseen liittyvää henkilöä tai yhteistyökumppania mukaan matkalle.

Oppimisympäristöjen esteettömyyden tutkimus ja tuotekehitys hankkeen resursseilla toteutettiin selvitys ”Tikkarinteen opastusjärjestelmän kehittämisen suuntaviivoja”. Selvitys kohdistuu Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun Tikkarinteen kampukseen ja siihen sisältyy ehdotus Tikkarinteen kampusympäristön opastuksen järjestämisestä tulevaisuudessa.

Opastusjärjestelmän tarkastelun tavoitteena on avata keskustelua Tikkarinteen kampukselle luotavasta selkeästä, laadukkaasta ja PKAMK:n henkeen sopivasta opastusjärjestelmästä joka vastaa nykyaikaisen oppilaitoksen laatutasoa, sillä opastuksen saattaminen kuntoon yhtenäisellä tavalla ajankohtaistuu nyt Tikkarinteen tilojen laajemman saneerauksen ja tilaohjelman muutosten yhteydessä. Samoja opastuksen järjestämisen periaatteita voidaan jatkossa soveltaa myös muissa PKAMK:n tiloissa ja muilla kampuksilla.

Selvityksessä pyrittiin huomioimaan erilaiset käyttäjäryhmät; opiskelijat, henkilökunta sekä vierailijat ja tarkasteltiin opastusjärjestelmää näkö-, kuulo, sekä liikuntarajoitteisten henkilöiden kannalta. Opastusjärjestelmän suunnittelussa painottuu siis käyttäjänäkökulma sekä erilaisten opastustilanteiden huomioiminen. Tärkeitä näkökulmia ovat myös ylläpidon helppous sekä kunnossapidon ja kestävyuden että informaation vaihtuvuuden kannalta.

Toteutettu selvitys ja sen raportti on toimitettu Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun kehittämisjohtoon tietoon sekä tilastrategiaa sekä saneeraustoimien suunnittelua toteuttavan työryhmän käyttöön.

4.2 Esteettömyyden Road Show- tapahtuma

Oppimisympäristöjen esteettömyyden tutkimus- ja tuotekehityshankkeen toimijat järjestivät 8.10.08 klo 9-15 osana valtakunnallista ESOK Road Show- ketjua itäsuomalaisen tapahtuman. Tapahtuma toteutui samanaikaisesti Pohjois-Karjalan amk:ssa Joensuussa, Mikkelin amk:ssa sekä Savonia amk:ssa Kuopiossa. Tapahtuman tavoitteena oli tehdä esteettömyyttä näkyväksi ja herätellä miettimään mitä esteettömyys oppimisympäristössä on ja miten sitä edistetään.

Kuva 3 Road Show tapahtuman logo

- PKAMK, Joensuun tapahtuma

Joensuussa PKAMK:ssa esteettömyyttä tehtiin tutuksi näyttely- ja esittelytorilla. Tapahtumapäivän avasi rehtori Vesa Saarikoski. Tikkarinteen juhlasalissa sekä pihalueella oli paikalla 21 [näytteilleasettajaa](#) esteettömyyden eri näkökulmista. Tapahtuman yleisölle tarjottiin mahdollisuus itse kokeilla mm sähköpyörätuolia sekä toimimista pimeässä kahvilassa.

Yleisöpalautteen mukaan suosituin tutustumiskohde oli Etätulkki.fi ja Punos-hankkeen yhteinen osasto. Etätulkki.fi on etätulkkauksesta kiinnostuneille tarkoitettu sivusto, jonka kautta jatkossa pääsee käyttämään maanlaajuista tulkkausjärjestelmää. Etätulkkaus tarjoaa asiakkaalle mahdollisuuden itsenäiseen asioiden hoitamiseen omalla kielellään ja lisää sekä asiakkaan riippumattomuutta että tasa-arvoa. Etätulkkaus soveltuu parhaiten lyhyisiin asiointitilanteisiin. Yksi suosituimmista tutustumiskohteista oli myös Pohjois-Karjalan näkövammaiset ry:n pitämä pimeä kahvila "Pimé Café", jossa näkövammaisuuteen tutustuttiin konkreettisella tavalla.

Erilaiset apuvälinetuotteet ja ratkaisut saivat runsaasti kiinnostusta osakseen. Henkilöauton varusteratkaisut ja kylpyhuoneratkaisut kiinnostivat ulkoalueella ja sisällä oli mahdollisuus tutustua ja kokeilla mm. porraskiipijää sekä erilaisia polkupyöräratkaisuja sekä pyörätuolin lisävarusteita. Nähtävillä oli myös mm. nostomekanismilla toimivat saunanlauteet sekä Abloy Oy:n tuotteet ja ratkaisut lukitusturvallisuuteen ja oviympäristöjen käytettävyyteen liittyen. Validia -palvelut sekä Lyhytkasvuiset ry esittelivät omaa toimintaansa. Respecta Oy esitteli pienapuvälineitä ja Martela oli tuonut näytille ja kokeiltavaksi sähköisesti säädettävän työpöydän sekä ACU- ääniympäristön. RTV Oy esitteli mainiota liukastamatonta lattiapinnoitetta, joka sopii sekä julkisiin että kotiympäristöihin. Tapahtumayleisö sai nauttia myös pyörätuolitanssitaitelija Risto Längin vaikuttavasta esityksestä. Päivän aikana Fysioterapian opiskelijat keräsivät "asiakaspalautetta" tilojen toimivuudesta gå-tur -kierroksilla, ja Minna Lääperin johdolla keskusteltiin esteettömyyteen liittyvistä kokemuksista ja näkemyksistä.

- Mikkelin tapahtuma

Mikkelin Road Show -tapahtuman pääpaikka oli Elixiri, Mikkelin ammattikorkeakoulun hyvinvointipalvelukeskus Mikkelin keskustassa. Elixirissä tehtiin kesän aikana remonti, jossa esteettömyysasiat pyrittiin ottamaan huomioon.

Päivä alkoi Elixirissä kutsuvierastilaisuudella, johon saapui tärkeimpiä yhteistyökumppaneita. Puoliltapäivän alkoi Esteettömyyden Road Show ja Elixirin avoimet ovet. Pihalla oli tunnin välein esteetöntä jumppaa fysioterapiaopiskelijan vetämänä, pyörätuolitanssiesityksiä sekä pyörätuolirata, jossa parhaan ajan tehneelle palkkiona oli hierontalahjakortti.

Elixirissä esiteltiin Elixirin toimintoja, joita ovat mm. verenpaineen mittaaminen, kuntotestit, kehonkoostumuksen mittaaminen, haavanhoito ja lapsiparkki, jossa opiskelijat tekivät lapsille kasvomaalauksia. Esteettömyys teeman mukaisesti paikalla olivat palveluasumisen Validia -palvelut (Kiiskinmäen palvelutalo), Mikkelin Invalidit ry puhallustikkoineen ja laskettelusimulaattoreineen sekä Mikkelin Seudun Näkövammaiset ry. Helena Sihvonon hämmästytti kuulijoita esityksellään, jossa hän muuten pyörätuolissa istuvana tuli tandemhypyllä alas 4000 m:n korkeudesta hymyssä suin. Lisäksi tilaisuudessa pyöri useampaan

kertaa videomateriaalia Savonian esteettömän kirjastokohteen suunnittelusta sekä ISAK:n Esteettämiä luontoelämyksiä - dvd.

- Savonia amk, Kuopion tapahtuma

Savonia amk:ssa järjestettiin asiantuntijaluennot esteettömyyskartoituksista ja esteettömien toimintaympäristöjen suunnittelusta. Puhumassa olivat läänintaiteilija, muotoilija Niila Tamminen sekä Kynnys ry:n arkkitehti Niina Kilpelä. Road Show:n yhteysdessä avattiin myös ”hyvä tiedonhaku piste”, jonka on hankkeen kanssa yhteistyössä toteuttanut Martela.

Road Show -paikkakuntien tapahtumista lähetettiin ääntä ja kuvaa verkon välityksellä ja tapahtuma tallennettiin dvd- materiaaliksi. Yhteistyötä tehtiin PKAMK:n viestinnän koulutusohjelman ryhmän, Mikkelissä Mikpoliksen ja Kuopiossa Savonian digitaalisen median kehityskeskukseen kanssa.

4.3 Asiaa esteettömyydestä DVD- materiaali

Hankkeen yhtenä tuotteena on syntynyt videomateriaali otsikolla ”asiaa esteettömyydestä”. Materiaali on elävään kuvaan perustuva kerronnallinen kokonaisuus ja siinä on pyritty havainnollistamaan asioita, joiden kuvaus pelkästään kirjallisessa muodossa jäisi puutteelliseksi. Näitä ovat esimerkiksi eri näkövammojen vaikutus tilassa suunnistamiseen. Materiaali sisältää mm. videon Soile etsii auditoriota, joka kertoo siitä, minkälaisia pulmia tulee eteen liikkumisessa uudessa paikassa, kun näkee ja kuulee huonosti. Materiaalin tavoitteena on antaa monipuolisesti tietoa fyysisen ympäristön esteettömyydestä ja havainnollistaa yleisiä tilanteita, joissa fyysisen ympäristön esteet haittaavat arkipäivän toimimista tai liikkumista.

DVD- materiaali on vapaasti käytettävissä osoitteessa <http://esteettomyysvideot.savonia.fi> Valmistellun oppimateriaalin toivotaan herättävän halua syvällisempään opiskeluun ja sitä voidaan käyttää mm. opetuksessa, suunnittelijoiden perehdytyksessä sekä keskustelun avaukseen.

4.4 <http://esteetonoppilaitos.savonia.fi>- verkkopalvelu

Hankkeessa on toteutettu verkkopalvelu, <http://esteetonoppilaitos.savonia.fi> jonka tarkoitus on toimia opastusjärjestelmänä oppilaitokseen saapuvalla henkilölle. Verkkopalvelun ideoinnista, suunnittelusta ja pilotoinnin toteutuksesta on vastannut hankkeen vastuuhenkilöistä koostunut työryhmä. Työryhmään kuului myös edustus Savonian Digitaalisen median kehityskeskuksesta, jonka vastuulla oli sivuston tekninen toteutus.

Sivuston tarkoituksena on helpottaa kaikkia oppilaitosympäristöissä asioivia henkilöitä. Siinä kuvataan rakennettu ympäristö realistisesti sanoin ja kuvin. Rakennusten esteettömyyden taso esitetään helposti ja ymmärrettävästi myös sellaisille henkilöille joille tilat eivät ole ennalta tuttuja ja niin selkeästi, että se antaa mahdollisuuden kullekin itse tehdä johtopäätökset omista toimintamahdollisuuksistaan tiloissa. Kohteina ovat esimerkiksi kulkuväylät, opastus tai vaikkapa esteettömien wc:den sijainti ja kalustus.

Palveluun kootaan tieto myös tilojen valaistuksesta, akustiikasta sekä esimerkiksi ravintolaan tai auditorioon pääsystä ja siellä liikkumisesta. Tietoa kerätään mittaamalla ja valokuvaamalla oppilaitoksen piha-alueen ja sisätilojen oleelliset kohteet. Sanalliset kuvaukset, mittaustulokset sekä kuvat tallennetaan verkkopalveluun. Esitystapaa voidaan käyttää joustavasti erikokoisissa ja käyttötarkoitukseltaan erilaisissa rakennuksissa. Myös ulkotiloihin kiinnitetään huomiota, sillä esteetön liikkuminen kattaa reitin lähimmältä julkisen liikenteen pysäkiltä tai auton paikoitusalueelta aina kokoustilaan tai luento- tai tenttisaliin saakka.

Palvelun lähtökohtana on oppilaitokseen saapuvan ja siellä toimivan henkilön oma kokemus. Opiskelijat, henkilökunta sekä oppilaitoksessa vierailevat henkilöt tarvitsevat tietoa oppilaitoksen rakennuksen saavutettavuudesta sekä sen tilojen ominaisuuksista siellä liikkumisen ja siellä toimimisen onnistumiseksi. Pelkkä postiosoite ja varustelusymbolit eivät riitä, vaan on laatutekijä tarjota esteettömistä kulkureiteistä ja tilojen erityispiirteistä perusteellisempi selvitys. Palvelussa on tietoa rakennuksen ominaisuuksista ja tieto on saatavilla vapaasti verkossa silloin kun kuikin sitä itse tarvitsee; jo ennen saapumista tai vaikkapa vierailun aikana. Esteettömyyden esiintuominen ja tarkastelu edistää toivottavasti myös organisaation oman toiminnan arviointia ja kehittämistä.

Verkkopalvelu toteutettiin päämäärällä, että palveluun koottava tieto olisi yleispätevää ja luotettavaa. Tavoitteena oli myös, että verkkopalvelun tietopohja olisi käytettävissä sekä eri-ikäisissä ja -kokoisissa rakennuksissa mutta myös erilaisten koulutusalojen toimintaympäristöissä. Tietojen tulisi olla helposti koottavissa tiedonkerääjästä riippumatta. Määrittelyn pohjana käytettiin Invalidiliitto ry:n ESKEH – projektissa kehitettyä menetelmää rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitusten tekemiseksi. ESKEH – projektin kartoitusmenetelmä käsittelee rakennetun ympäristön esteettömyyttä sekä tarkasti, yksityiskohdat huomioon ottaen että laajasti, koko väestön kannalta. (Ruskovaara 2009).

Sivustolla käytettyjen määrittelyjen kokoamiseen käytettiin seuraavia lähteitä:

- Esteetömiä ratkaisuja - kuvitettu opas rakennusten suunnitteluun ja korjausrakentamiseen (2006), Helsinki kaikille -projekti ja Vammaisten yhdyskuntasuunnittelupalvelu (VYP)
- Esteetön rakennus ja ympäristö. Turvallinen toimia ja liikkua. Suunnitteluopas. Rakennustietosäätiö. Rakennustieto Oy. Tampere. 2007. ISBN 978-951-682-816-2
- Kaikenkuuloisille! Kuulovammaisten huomioonottaminen tilojen ja toimintojen suunnittelussa (2000) Heli Koivu, Kuulonhuoltoliitto ry
- Selkeä ympäristö, näkövammaisille soveltuvan ympäristön suunnittelu (1996) Irma Verhe, Näkövammaisten keskusliitto ry ja Rakennusalan kustantajat 1996
- Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus - Opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle. Invalidiliiton ESKEH- projekti (2009) Anna Ruskovaara, Invalidiliitto ry

Verkkopalvelu on toteutettu avoimen lähdekoodin Joomla julkaisujärjestelmällä. Järjestelmä mahdollistaa sivujen helpon päivitettävyyden ja pohjan monistettavuuden eri oppilaitosten käyttöön. Verkkopalveluun liittyminen ei vaadi uusien kalliiden ohjelmistojen hankkimista - vain aikaa ja työpanosta tietojen keruuvaiheessa sekä muuttuvien tietojen ylläpitämisessä. Kuvien ottamiseen riittää tavallinen digikamera ja yksinkertainen kuvankäsittelyohjelma, jolla kuvat voi pienentää verkkopalvelussa toimiviksi.

Ammattikorkeakoulujen kotisivut käsittävät usein jopa tuhansia erillisiä dokumentteja, joten opiskelun esteettömyyden edistämistä helpottava tieto on perusteltua koota helposti löydettäviksi. Pyrkimys on, että linkki täsmälliseen esteettömyystietoon löytyisi aloitussivulta tai ainakin kohdasta opiskelijapalvelut ja opiskelijan oppaat.

Verkkopalvelun toimivuutta, kattavuutta ja käytettävyyttä testattiin toteuttamalla tietopohjan koekäyttö kahdessa oppilaitoksessa PKAMK:ssa Luovien alojen kampuksella sekä Savonia AMK:n Opistotien kampuksella. Lisäksi Mikkelin AMK:ssa toteutettiin pienimuotoinen arviointi siitä miten verkkopalvelun määrittelypohja soveltuu asiakaspalvelupiste Elixirin esteettömyysmäärittelyyn. Savonian toimesta toteutettiin käyttäjäarviointi, jossa näkövammaisen henkilö Tuomo Burman antoi pyynnöstä palautetta sivujen käytettävyydestä sokean henkilön käyttämin tekniikoin. Käytössä hänellä oli Internet Explorer 7 ja ruudunlukuohjelma Jaws 8.

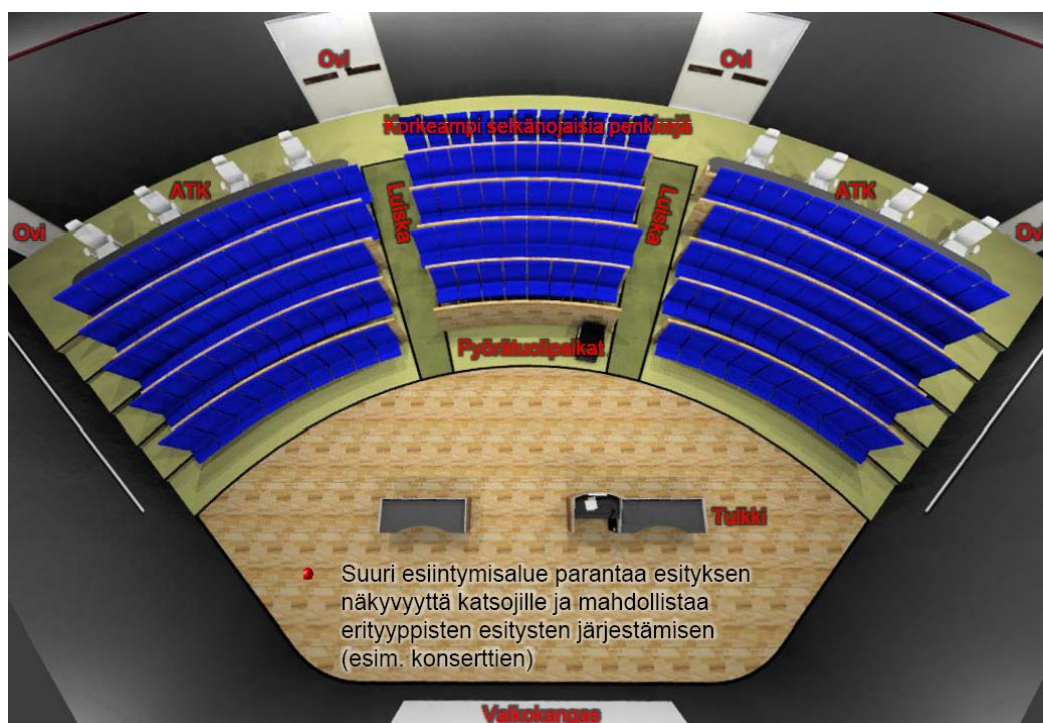
Savoniassa Tekniikan kampuksen tiedonkeruun toteutti verkkopalvelun suunnittelussa mukana ollut ja teknisestä toteutuksesta vastannut projekti-insinööri. Testitiedonkeruun jälkeen tietojen kokoamisen määrittelyjä sekä ohjeistusta vielä tarkennettiin. Toisessa vaiheessa tietopohja testattiin PKAMK:n Luovien alojen kampuksella, jossa pääosan tietojen keruusta toteutti sähköpyörätuolia liikkumiseen käyttävä it- tradenomiopiskelija. Hän sai valokuvadokumentointiin apua media-alan opiskelijalta sekä ohjausta hankkeen vastuuhenkilöltä sekä opettajilta.

Näistä kahdesta pilottikohteesta saatujen kokemusten perusteella verkkopalvelun käyttö ohjeistettiin sekä laadittiin suunnitelmat uusien oppilaitosten liittymisestä verkkopalveluun. It- tradenomiopiskelija kokosi tiedot myös PKAMK:n Wärtsilän sekä Sirkkalan toimipisteistä, joten verkkopalvelussa <http://esteetonoppilaitos.savonia.fi> on tällä hetkellä tiedot neljästä erillisestä esimerkkikohteesta.

Verkkopalvelu julkaistiin Helsingissä 6.-7.5.2009 ESOK -hankkeen järjestämässä kolmannessa korkeakoulujen esteettömyysseminaarissa "Esteettömyys koskettaa jokaista". Seminaariin osallistui yli sata henkilöä eri korkeakouluista ja järjestöistä ympäri Suomea. Lisäksi ESOK- hankkeen verkkopalvelu osoitteessa <http://www.esok.fi> julkaisi 26.8.09 sivuillaan tiedotteen verkkopalvelusta ja siihen liittymisestä.

4.5 Esteetön auditorio- konsepti

Savonia- ammattikorkeakoulun Kuopion muotoiluakatemiaan kolme opiskelijaa toteutti Oppimisympäristöjen esteettömyyden tutkimus ja tuotekehityshankkeen toimeksiannosta esteetön auditorion konseptoinnin. Tavoitteena oli käyttäjien erilaiset tarpeet täyttävä auditoriokonsepti. Työ käsitti 150 istumapaikkaisen auditorion ulkoisen lay out- suunnittelun pyörätuolipaikkoineen, ja kalusteineen niin että kaikki pääsevät liikkumaan auditoriossa esteetömmästä joka paikkaan, myös esiintymään. Kalusteet tuli olla suunniteltu mahdollisimman monelle sopiviksi ja liikuteltaviksi.

Kuvat 4-6: Auditoriokonseptointi.
Kuvat: Jesse Miettinen, Sanna Mattinen ja Sonja Lehtiniemi

5 Yhteenveto tuloksista

5.1 Keskeisimmät hankkeen kautta saavutetut tulokset

- Osallistuminen kampuksen kehittämistyöryhmiin (myös jatkossa) (MAMK)
- Opastusjärjestelmän nykytilan kartoitus ja nykyisen opastuksen arviointi (PKAMK)

- Esteettömyysarviointi: Terveys-alan yksikkö Kuopio: auditorio, ATK-luokka, kirjasto (Savonia)
- Auditorioiden konseptointi (Savonia)
- Hyvä tiedonhakupiste, seurantatutkimus ja yhteistyö Martela Oyj:n kanssa (Savonia)
- ESOK Road Show. Itäsuomalainen tapahtuma yhtä aikaa kolmella paikkakunnalla (MAMK, PKAMK, Savonia)
- Esteettömyyden edistäminen ammattikorkeakoulussa, tavoitetila ja toimenpideohjelma- ehdotuksen laatiminen (PKAMK)
- Esteetön oppilaitos- tietosivusto osoitteessa <http://esteetonoppilaitos.savonia.fi> (MAMK, PKAMK, Savonia)
- Dvd- materiaali; Asiaa esteettömyydestä. On julkaistu osoitteessa <http://esteettomyysvideot.savonia.fi> (MAMK, PKAMK, Savonia)
- Opiskelijahyvinvointi ja esteettömyys ovat nousseet teemoiksi ja keskusteluun ISAT- yhteistyössä (Itä-Suomen ammattikorkeakoulujen yhteistyöryhmä)
- Esteettömyyden teeman esiin tuominen lehtiartikkeleina: Esim: Karjalan Maa 9.10.08 "Esteettömyys on muutakin kuin luiska rappusten vieressä" (liite 2) sekä seminaarialustuksina. Esim. ESOK:n valtakunnallinen seminaari Esteettömyys koskettaa jokaista" Helsinki 6.-7.5.2009.

5.2 Vaikuttavuus ja jatkotoimenpiteet

Syyskuussa 2009 jätti DIAK Korkeakouluopiskelijoiden opiskelukyvyyn ja työelämävalmiuksien edistäminen – hankkeen hankesuunnitelman rahoittajan arvioitavaksi. Projektilla on tarkoitus edistää Itä-Suomen korkeakouluopiskelijoiden kokonaisvaltaista opiskelukykyä, hyvinvointia ja työelämävalmiuksia. Hankkeessa on mukana 9 eri korkeakouluyksikköä. Hankkeeseen sisältyy myös rakenteellinen esteettömyys ja oppimisympäristöjen esteettömyyden tutkimus ja tuotekehityshankkeen tuloksena syntyneen verkkopalvelun juurruttaminen ja rakennetun ympäristön esteettömyyden kehittäminen sisällytetään osaksi uuden hankkeen toimenpiteitä siinä mukana olevien korkeakouluyksiköiden osalta.

Projekti on osoittanut, että mukana olleiden ammattikorkeakoulujen esteettömyystyön ei tule olla luonteeltaan yksinomaan projektiluontoista, vaan esteettömyyden edistäminen vaatii toteutuakseen jatkuvaa sitoutumista eri osapuolilta. Ehkä keskeisin esteettömyyden kehittämiseen vaikuttava tekijä ovat myönteiset asenteet ja esteettömyyden idean ymmärtäminen kaikkialla yhteisössä. Asenteet kehittyvät vuorovaikutuksessa ja tiedon lisääntymisen avulla ja tästä syystä asiallisen tiedon jakamiseen on syytä kiinnittää jatkossakin huomiota mm. henkilöstökoulutuksessa ja erilaisissa ohjeissa, tiedotuksessa ja viestinnässä. Opiskelijahyvinvointi ja esteettömyys ovat nousseet teemoiksi ja keskusteluun ISAT- yhteistyössä (Itä-Suomen ammattikorkeakoulujen yhteistyöryhmä) ja Itä-Suomen ammattikorkeakoulujen yhdistämiseen tähtäävä yhteistyö jatkuu myös tulevaisuudessa.

5 Arviointi

Projektin onnistumista voidaan arvioida monella tavalla. Toisaalta voidaan arvioida projektin näkyviä tuloksia, kuten ympäristössä tai toimintakäytännöissä tapahtuneita

muutoksia. Toisaalta voidaan miettiä, onko ammattikorkeakouluyhteisön asenteissa tai vammaisuutta, oppimisvaikeuksia tai esteettömyyttä koskevassa tietämyksessä tapahtunut muutoksia. Kriittisesti voidaan tarkastella myös projektissa käytettyjen työtapojen ja menetelmien sopivuutta kehittämistyöhön sekä toteutunutta yhteistyötä toimijoiden välillä.

5.1 Huomioita: Sirpa Kammonen ja Paula Hämäläinen, Mikkelin amk

5.1.1 Toteutuksesta ja tuloksista

Oppimisympäristöjen esteettömyys projektissa Mikkelin ammattikorkeakoulussa työskenteli lehtori Sirpa Kammonen, fysioterapeutti Paula Hämäläinen (Elixiri) sekä yhteensä 50 opiskelijaa (fysioterapia) suoritti projektissa opintojaan. Opintojaksot, jotka opinnollistettiin hankkeeseen olivat vaihtoehtoisista ammattiopinnoista apuvälineiden ja toimintaympäristön kehittäminen (kevät 2008; laajuus 5 op, 20 opiskelijaa, kevät 2009; laajuus 2 op 20 opiskelijaa), monialainen projekti (3 op, Road show, 7 opiskelijaa) ja harjoittelu Elixirissä (liittyi harjoitteluun, jonka laajuus oli 10 op, 3 opiskelijaa).

Pääasiallisin projektilla saavutettu tulos Mikkelin amk:n osalta on esteettömyyden näkyvyyden parantuminen, siis ajatustasolla esteettömyysasioiden parempaa huomioimista. Elixirissä osallistuttiin remontiin ja sen suunnitteluun, projektista valmistunutta raporttia voi käyttää vastaavissa tilanteissa, esim. esteettömyyskartoitukset Kasarmin kampuksesta ovat koko henkilökunnan luettavissa intranetissä.

Projektissa kokeiltiin esteettömyyskartoitusmenetelmää, josta jalostui myöhemmin rakennusten esteettömyyden luokittelumenetelmä. Menetelmän avulla voidaan arvioida esteettömyyttä ja tehdä nettiin opastussivut, joiden avulla voi jokainen käydä tutustumassa kyseiseen rakennukseen ja sen tiloihin siellä liikkumisen kannalta. Pilottina toteutettiin kohteet Kuopiossa ja Joensuussa, Mikkelissä testattiin luokittelumenetelmää Elixirissä.

Opiskelijat osallistuivat Elixirin remontin suunnitteluun. Remontin aloitus ja suunnittelu ajoittui heti projektin alkuun ja näin toiminnan suunnitteluun jäi melko vähän aikaa. Alkukartoitus, joka selvitti Elixirin esteettömyyttä ennen remonttia, valmistui vasta remontin suunnittelun ollessa jo lopuillaan. Näitä tuloksia olisi voitu käyttää hyväksi jo budjetin suunnitteluvaiheessa. Nyt budjetti oli jo laadittu ja monet haluamamme muutokset kariutuivat siihen, että budjetissa ei ollut huomioitu muutosten vaatimaa rahamäärää. Esteettömyys parani jonkin verran kohteessa, mutta parannettavaa vielä jäi. Erillinen raportti Elixirin remopntista on nähtävissä osoitteessa <http://esteettomyysvideot.savonia.fi>

MAMK:ssa on tulossa iso muutto Kasarmin kampukselle (keskittymä), jonka esteettömyyden arviointi oli eli nykytila kartoitettiin projektin yhteydessä. Tavoitteena on, että kaikki Mikkelin koulutusohjelmat siirtyvät yhdelle Kampukselle vuoteen 2012 mennessä. Kampuksen kehittäminen siis jatkuu, esteettömyysraportit ovat suunnitteluryhmän käytössä intranetissä. Projektissa työskennellyt lehtori on kutsuttu mukaan esteettömyysasiantuntijaksi suunnitteluryhmään, joka aloittaa toimintansa syksyllä 2009. Työtä on vielä paljon edessä ja pelkän asenteen muutos vaatii aikaa. Uskomme, että kampuksen keskittäminen samalle alueelle auttaa, kun puhumme esteettömyydestä, koska silloin ne asiat koskevat kaikkia. Keskustelua on helpompi käydä, kun kaikki tietävät ja tuntevat tilat ja alueet joista puhutaan. Konkretiaa voisi jatkossa olla koko Mamk:n tilojen tietojen siirtäminen todentamisen tietopohjaan.

Road show, yhdistettynä uudistuneen Elixirin avajaisiin, oli resursseihimme ja tilojen kokoon nähden menestys. Osallistujia oli toistasataa ja esteettömyys oli esillä niin kuin niissä tiloissa on mahdollista. Ohjelmaamme suunnitellut, mutta nyt pois jääneet videot muilta paikkakunnilta tosin olisivat lisänneet esteettömyyden painoarvoa tilaisuudessamme.

5.1.2 Yhteistyöstä

Keskeinen havainto oli, että kolme ammattikorkeakoulua, jotka ovat toisistaan fyysisesti melko erillään, pystyi yhteistyöhön. Kokouksia oli säännöllisin väliajoin, mikä auttoi työskentelyssä. Projektiryhmä oli innovatiivinen ja toi omia ehdotuksiaan toiminnaksi esille. Muutenkin projektiryhmässä oli mukava työskennellä. ISAK:n asiantuntemus ja aikaisempi kokemus esteettömyydestä ja projektien hallinnosta oli edistävää seikka. Projektiryhmän Helsingin matka toukokuussa 2008 ryhmäytti ja tutustutti projektityöntekijöitä keskenään. Lisäksi sisällöllinen anti oli erittäin hyvä, se antoi paljon uutta ja laittoi myös pohtimaan vanhaa.

Ongelmia ei itse toiminnassa ollut, jatkossa kenties voisi käyttää hyväksi nykyteknologian mahdollisuuksia viestinnässä eli videoneuvottelu- yms. yhteyksiä. Kokoukseen matkustaminen vei aina koko työpäivän panoksen, minkä olisi voinut käyttää hyväksi myös muuhun työhön projektissa.

Road- show toteutettiin jokaisella paikkakunnalla ja näin saatiin näkyvyyttä esteettömyydelle. Road- show: sta tehtiin taltiointit, joista muokattiin dvd- opetus- yms. käyttöön. Road- show: n järjestäminen oli projektiresursseilla työläs tehtävä. Ajankohta oli vaikea, kesälomat katkaisivat järjestelyt ja tapahtuma oli melko nopeasti kesälomien jälkeen (opiskelijat). Näin jälkepäin ajatellen, ajankohtaa olisimme voineet harkita hieman tarkemmin yhdessä ja miettiä niitä todellisia resursseja ja tehdä enemmän yhteistyötä suunnittelussa. Nyt kaikki osapuolet tekivät jokainen omalla tahollaan itsenäisesti omia järjestelyjään. Rahoitukseen ja resursseihin liittyviä asioita ei saanut tarpeeksi nopeasti selvitettyä osapuolten kesken. Pettymyksenä Mikkelin pään toimijoille oli se, että katsottavaksi luvatut videotallenteet muilta paikkakunnilta jäivät näyttämättä. Road Show:n yhteydessä tehtiin yhteistyötä Mikkelin Seudun Invalidien kanssa. Yhteistyö on jatkunut ja tulee jatkumaan jollakin tasolla jatkossakin.

Valtakunnallinen ESOK- hanke oli mukana toiminnassa ja antoi hyviä ideoita ja mahdollisuuksia, suuntaviivoja mihin edetä. ESOK:n tietämys siitä, mitä muualla tehdään ja millaisia projekteja on muualla menossa tai viriämässä oli hyvä päällekkäisyyksien estämiseksi. Projektissa tehdyt ja toteutetut pilotit jalostuivat projektin edetessä tuotoksiksi ja kaikki käytettiin hyväksi. Projektin ohjaavalla taholla oli hyvä ja erittäin asiantunteva ote projektiin ja sen substanssiin.

5.2. Huomioita: Anne Kanto-Ronkanen, Savonia- amk

Savonia -ammattikorkeakoulussa on samaan aikaan ollut menossa toinen esteettömyys-hanke, Esteetön opintopolku työelämään - hanke. Nämä molemmat ovat tukeneet toisiaan. On vaikea erottaa mikä on kunkin hankkeen aikaansaannosta, mutta

esim. Savonian www- etusivulla on esteettömyysinfo linkki, josta pääsee esteettömyystietoon Savoniassa.

Varsinaisesti hankkeessa ei tehty tutkimusta eikä syntynyt uutta tuotetta, jos tuotteella ymmärretään kaupallistettavaa tuotetta. <http://esteetonoppilaitos.savonia.fi> -sivut on kaikkien käytössä oleva tuote ja uusi toimintatapa, jonka avulla annetaan kuvaa oppilaitoksen tiloista sinne tulevalle.

Yhteistyö oli hyvää, pienellä resurssilla tehtiin paljon asioita. Yhteistyö vaatii kuitenkin jonkin verran liikkumista, vaikka käyttäisikin erilaisia etäneuvotteluyhteyksiä. Nyt resurssit olivat kaikilla pienet ja hanketta tehtiin hyvin eritahtisesti. ESOK hankkeen kanssa tehty yhteistyö oli ensiarvoisen tärkeää ja ESOK hanke on myös valmis kanava levittää tietoa.

Hanke oli konkreettinen, josta oli helppo erottaa osia opintokokonaisuuksiin. Hankeaikatauluun opiskelijoiden työn sovittaminen on varsin haasteellista. Kiinteistöpäällikkö- ja sihteeri ovat olleet kiinnostuneita työn tuloksista ja käyttäneet niitä suunnittelun työvälineinä.

5.3 Huomioita: Seija Örn Pohjois-Karjalan amk

Hankkeen toteuttaminen kolmen itäsuomalaisen ammattikorkeakoulun yhteisenä ponnistuksena oli hankkeen alkuvaiheessa uusi asia ja kolmen ammattikorkeakoulun tähän hankkeeseen toteutetun hanketyön koordinointi haastavaa. Haasteesta suoriutumisessa auttoi konkreettinen ja joka puolella ymmärrettävä, mutta kuitenkin laaja päämäärä; esteettömyyden edistäminen. Painopistealueet, menetelmät ja työtavat sai kukin projektin osapuoli valita omien intressiensä mukaisesti, kunhan liikuttaisiin ”esteettömyyden edistäminen oppilaitoksessa” -teema-alueella. Tämä osoittautui varsin oikeaksi toimintatavaksi ja kaikissa kolmessa ammattikorkeakoulussa löydettiin helposti omat esteettömyyden kehittämisen kohteet.

Esteettömyyden huomioiminen edellyttää sekä tietoa ongelmista ja niiden ratkaisumahdollisuuksista että positiivista asennetta. Tietoa oikeista suunnitteluratkaisuista on nykyään melko laajasti saatavilla, mutta ratkaisumallien soveltaminen sekä soveltuvien välineiden, varusteiden ja ratkaisujen valitseminen kohteisiin vaatii perehtymistä myös erilaisten käyttäjien ja erilaisen toimintakyvyn asettamiin vaatimuksiin. Nyt ilmapiirinä tuntuu olevan se, että esteettömyyskysymykset tulevat kyllä ratkaistua, mikäli ne ylipäänsä tiedostetaan ratkaisua kaipaaviksi ongelmiksi. Hankaluutena huomattiin kuitenkin olevan se, ettei ongelmia välttämättä tiedosteta ja/tai tunnusteta. Asenteiden muokkautuminen yhä suvaitsevaisemmiksi vaatii aikaa sekä konkretian huomaamista ja koulutusta; Onko kaikilla esimerkiksi valmiuksia auttaa vammaisia poistumaan rakennuksesta kriisitilanteissa esim. palohälytyksen aikana?

Esteettömyys on osa laatutyötä ja sen kehittämisessä on keskeistä uusien näkökulmien tuominen keskusteluun. Tärkeää olisi, että esteettömyyden edistäminen sisältyisi näkyvästi ammattikorkeakoulun arvoperustaan ja strategiseen suunnitteluun (esim. tilaohjelmat, tasa-arvosuunnitelmat, pedagogiset suunnitelmat). Näkökulman tulisi siirtyä sieltä toiminnanohjaukseen ja konkretisoitua ohjaus- ja oppimisympäristöissä. Esteetön opiskelu tulisi saattaa osaksi muita ammattikorkeakoulun prosesseja, mutta sen toteutukseen tulisi luoda uusia sekä ylläpitää jo luotuja toimintamalleja.

Esteettömyyden kehittäminen on koko yhteisön asia, mutta käytännön vastuu esteettömyydestä ei voi olla koko ammattikorkeakoululla. Esteettömyyden edistämiseen tarvitaan resursseja; tärkeää olisi organisoida ja resursoida esteettömyyden jatkuminen henkilöstön kouluttamisella, hankkeessa luodun materiaalin ja toimintamallin päivittämisellä ja kehittämisellä sekä nimeämällä tähän työhön yhteyshenkilö esim. esteettömyyskoordinaattori. Esteettömyystyö ei lopu tilaohjelman tai esteettömyyssuunnitelman tekoon tai opetuksen erityisjärjestelyjä koskevien suositusten laatimiseen, vaan tämän jälkeen tarvitaan käytännön toimenpiteitä suunnitelmien ja ohjeistusten läpiviemiseen. Tärkeää kuitenkin on, että asioista on alettu puhua.

Tulevaisuudessa suurena haasteena olisi päästä ”marginaalisesta mainstreamiin”. Ammattikorkeakoulut voisivat omalta osaltaan edistää esteettömyyttä ja saavutettavuutta liittämällä teemat osaksi kaikkea toimintaansa. Tämä tarkoittaa sitä, että esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyvää keskustelua ei käytäisi vain vammaisten ihmisten oikeuksiin liittyen, vaan keskustelu laajennettaisiin kaikkia ihmisiä koskevaksi. Tällöin esteettömyys ei olisi ainoastaan vähemmistöryhmää tai yksittäisiä toimenpiteitä koskeva asia, vaan osa kaikkien ihmisten arkipäivää.

Lähteet

Anttalainen H, Tapaninen R (toim.) 2009: Liikkumis- ja toimimisesteisille soveltuvat perusopetuksen tilat, kalusteet ja varusteet. Opetushallitus. Vammalan Kirjapaino Oy, Vammala 2009

Ammattikorkeakoululaki, N:o 351, Suomen säädöskokoelma. Helsinki. 21.5.2003.

Laaksonen, E. 2005. Esteetön opiskelu yliopistossa. Opetusministeriön julkaisuja 2005:6. Helsinki: Yliopistopaino.

L 20.1.2004/21. Laki yhdenvertaisuudesta. Viitattu 04.08.2009.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/2004002>

Mitä on esteettömyys? 2006. Invalidiliitto ry. Esteetön.fi -verkkosivut. Viitattu 04.08.2009

<http://www.invalidiliitto.fi/portal/esteeton.fi/fi/>

Ruskovaara A (toim.) 2009: Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. opas tilaajalle ja toteuttajalle. Invalidiliiton julkaisuja O.38. Invalidiliitto ry. Kirjapaino Öhrling Oy 2009.

Ylönen M, Puupponen H. 2007: Esteetön opiskelu korkeakouluissa ESOK- hanke 2006-2009. julkaisussa Esteetön korkeakoulu. Ammattikorkeakoulu ja yliopistot. Toim. Anne Nyman, Kaija Pirinen. Opetushallitus Helsinki, Edita Prima Oy 2007.

Liitteet:

- LIITE 1 Hyvä käytettävyys oppimisympäristöissä - Oppimisympäristöjen esteettömyyden tutkimus ja tuotekehityshanke, Tuloskooste
- LIITE 2: lehtiartikkeli: Karjalan Maa 9.10.08 ”Esteettömyys on muutakin kuin luiska rappusten vieressä”

Hyvä käytettävyys oppimisympäristöissä - Oppimisympäristöjen esteettömyyden tutkimus ja tuotekehityshanke

Tuloskooste

Tavoite	Toimenpiteet	Toteuma	Arviointi/kehittämispäätelmät
	- konkreettiset ydinasiat/toimenpiteet eli mitä hankkeessa on ko. tavoitteen saavuttamiseksi tehty	- millä menetelmillä hankkeen tavoitteisiin on pyritty ja miksi ko. menetelmä tai toimenpide valittiin - tulos, miten tavoitteisiin pääsy toteutui	- arvioidaan valittujen ja käytettyjen toimenpiteiden ja menetelmien soveltuvuus - arvioidaan onko hankkeella saatu aikaan esteettömyyden edistymistä - arvioidaan mitä lisäarvoa hankkeen tuottama työ/tulos on tuottanut
suunnitella ja käynnistää fyysisen esteettömyyden edistämiseen liittyvä kehittämissuunnitelma Itä-Suomen ammattikorkeakouluissa	toimenpide: oppimisympäristöjen esteettömyyden edistäminen, esteettömyysteeman esiin nostaminen	- osallistuminen kampuksen kehittämistyöryhmiin (MAMK) -kevään 2009 aikana osallistuttiin kampuksen kehittämiseen fysioterapiaopiskelijat tekivät esteettömyysselvitykset Kasarmin kampuksen nykyisistä tiloista ja mm. opasteista. Selvitykset lähetetty Kampuksen kehittämistyöryhmän jäsenille ja julkaistu MAMK:n intranetissä Tulos: -Kampuksen kehittäminen jatkuu, jatkossa työryhmissä esteettömyys näkyvillä hankkeen työntekijän toimesta -Kampuksen esteettömyysraportit	Menetelmät ja toteutus Kampuksen kehittämissuunnitelman mukaisesti realistisia. Tavoitteena oli saada aikaan esteettömyydestä keskustelua korkeakoulurakentamiseen esteettömyyden näkökulmasta. Keskustelu alkoi ja se jatkuu edelleen, niinkuin Kasarmin kampuksen kehittäminenkin, toivottavasti esteettömyysasiat paremmin huomioonottavana.
suunnitella ja käynnistää fyysisen esteettömyyden edistämiseen liittyvä kehittämissuunnitelma Itä-Suomen ammattikorkeakouluissa	toimenpide: oppimisympäristöjen esteettömyyden edistäminen	- osallistuminen Elixiriin saneeraustoimenpiteiden suunnitteluun. (MAMK) - suunnitteluun osallistuttiin ja saneerauksen jälkeen arvioitiin tilojen esteettömyyttä käyttäjien ja asiakkaiden toimesta Tulos: -Elixiriin remonttiraportti (MAMK)	Elixiriin esteettömyys parani käyttäjien (opiskelijat ja henkilökunta) näkökulmasta. Aikataulu oli tiukka, suunnitteluun jäi vähän aikaa, mutta lopputulos oli hyvä.

		-Opiskelijoiden ja asiakkaiden palaute Elixirin uusista remontoituista tiloista 4.6.2009	
suunnitella ja käynnistää fyysisen esteettömyyden edistämiseen liittyvä kehittämistyö Itä-Suomen ammattikorkeakouluissa	toimenpide: opastusjärjestelmän esteettömyyden nykytilan kartoitus	Hankkeessa toteutettiin opastusjärjestelmän nykytilan kartoitus ja nykyisen opastuksen arviointi. Raportti sisältää nykytilan kuvauksen lisäksi ehdotuksia ja huomioonotettavia näkökulmia näkövammaisten, kuulovammaisten sekä liikkumisesteisten henkilöiden huomioimisesta opastuksen toteutuksessa jatkossa. Tehty työ liittyy PKAMK:n sosiaali- ja terveydenhuollon kampuksen tulevaan saneeraukseen Tulos: Tikkarinteen opastusjärjestelmän kehittämisen suuntaviivoja (PKAMK) raportti toimitettu kiinteistökehittämispäällikölle 12.11.08	Opastusjärjestelmän kehittäminen kytkeytyy Tikkarinteen saneeraustoimenpiteisiin ja niiden aikatauluun. Hankkeen ollessa käynnissä oltiin vasta tilaohjelman laadinta- ja arkkitehtisuunnitteluvaiheessa. Esteettömyysnäkökulma on tuotu arkkitehtisuunnittelutyöryhmän tietoon ja opastusjärjestelmäraportti on hyödynnettävissä Tikkarinteen saneerauksen edetessä. Raportti on käytettävissä PKAMK:n intrassa.
suunnitella ja käynnistää fyysisen esteettömyyden edistämiseen liittyvä kehittämistyö Itä-Suomen ammattikorkeakouluissa		Esteettömyysarviointi (Savonia) Tulos: Savonia- ammattikorkeakoulu. Terveysalan yksikkö: Auditorio, ATK-luokka, Kirjasto. Opiskelijatyö. Raportti 4.4.2008	Raportointi palveli opiskelijoiden oppimista ja kurssin tavoitteita, joten tutkimus- ja kehittämistyö integroitui toimintaterapiaopiskelijoiden opetukseen hyvin. Raporteista saa hyvin yleiskuvan niistä fyysistä esteistä, joita rakennuksissa on. Raportit on toimitettu kiinteistöpäällikölle sekä ne ovat luettavissa verkkosivuilla osoitteessa http://portal.savonia.fi/amk/esittely/esteettomyys/esteettomyyshankkeet/esteettomyys/asiakirjat/selvityksia
suunnitella ja käynnistää fyysisen esteettömyyden edistämiseen liittyvä kehittämistyö Itä-Suomen ammattikorkeakouluissa	toimenpide: esteettömyyden edistäminen tuotekehityksen keinoin	- Auditorioiden konseptointi (Savonia) Opiskelijat Savonia-ammattikorkeakoulun muotoilun koulutuksesta tekivät auditorion konseptoinnin. Konseptoinnissa oli asiantuntijaraati vammaisjärjestöistä, jotka kommentoivat työtä työn eri vaiheissa. Tulos: Auditoriokonsepti, power point- esitys esteettömän auditorion suunnittelumallista	Auditoinnin konseptointi onnistui hyvin ja sitä voi käyttää hyväksi esim. Savonia-amk uuden kampuksen suunnittelussa tai esim. remontoitaessa vanhoja auditorioita. Auditoinnin konseptointi soveltui hyvin opiskelijoille oppimistehtäväksi. Kehitettävää on edelleen esim. asiantuntijaraatien kokoonpanoon sekä yleensä opiskelijarekrytointiin. Diasarja julkaistaan Savonia-amk verkkosivuilla
suunnitella ja käynnistää fyysisen esteettömyyden	toimenpide: esteettömyyden edistäminen	- Hyvä tiedonhakupiste, seurantatutkimus Fysioterapiaopiskelijat tekivät kyselyä	Savonia-amk hankki säädettävän tiedonhakupisteen kirjastoon. Kirjaston

edistämiseen liittyvä kehittämistyö Itä-Suomen ammattikorkeakouluissa	käyttäjätutkimuksen ja yritys yhteistyön avulla	säädettävän työpisteen käytöstä kirjaston käyttäjille. Tulos: kyselyn tulos tulee ohjausryhmään	käyttökokemukset säädettävästä työpisteestä helpottivat pohtimaan uuden kirjaston varustusta. Kokeilun ajankohtaan ajoittui alkava remontti, jolloin kirjastossa tehdään mittavat muutostyöt.
suunnitella ja käynnistää fyysisen esteettömyyden edistämiseen liittyvä kehittämistyö Itä-Suomen ammattikorkeakouluissa	toimenpide: esteettömyyden Road Show-tapahtumat, tiedonjako, asian tunnettuuden edistäminen	Hankkeen toimesta järjestettiin osana valtakunnallista ESOK Road Show- ketjua itäsuomalainen tapahtuma. Tapahtuma toteutui samanaikaisesti Pohjois-Karjalan amk:ssa Joensuussa, Mikkelin amk:ssa sekä Savonia amk:ssa Kuopiossa. Tavoitteena oli tehdä esteettömyyttä näkyväksi ja herätellä miettimään mitä esteettömyys oppimisympäristössä on ja miten sitä edistetään. MAMK Road show toteutettiin suunnitelmien mukaisesti Esteettömyys sai lisäarvoa. Tuloksena DVD, jota voi käyttää opetuksessa tai muussa tiedottamisessa. Savonia Road Show Savoniassa toteutettiin luentotilaisuutena, johon osallistui opiskelijoita, henkilökuntaa sekä vammaisjärjestöjen edustajia. PKAMK Joensuussa PKAMK:ssa esteettömyyttä tehtiin tutuksi näyttely- ja esittelytorilla, joissa kävijät pystyivät itse kokeilemaan muun muassa sähköpyörätuolia sekä toimimista pimeässä kahvilassa. Tikkarinteen juhlasalissa paikalla oli 21 näytteilleasettajaa esteettömyyden eri näkökulmista	Luentotilaisuus oli onnistunut ja siihen osallistui runsaasti opiskelijoita, henkilökuntaa ja vammaisjärjestöjen edustajia. Road Show sisällöt on kuvattu videolla ja ne on nähtävissä osoitteessa http://esteettomyysvideot.savonia.fi Erilaiset apuvälinetuotteet ja ratkaisut saivat runsaasti kiinnostusta osakseen. Yksi suosituimmista tutustumiskohteista oli myös Pohjois-Karjalan näkövammaiset ry:n pitämä pimeä kahvila "Pimé Café", jossa näkövammaisuuteen tutustuttiin konkreettisella tavalla. Tapahtuman avulla saatiin myönteistä julkisuutta esteettömyydelle.

suunnitella ja käynnistää fyysisen esteettömyyden edistämiseen liittyvä kehittämistyö Itä-Suomen ammattikorkeakouluissa	toimenpide: saada esteettömyysteema mukaan amk:n strategioihin	Hankkeessa laadittiin ehdotus PKAMK:n johdolle esteettömyysteeman ottamisesta mukaan tulevaan organisaation strategiatyöhön. Tulos: Esteettömyyden edistäminen ammattikorkeakoulussa, tavoitetila ja toimenpideohjelma- ehdotuksen laatiminen (PKAMK) raportti 21.11.08	Keskustelu esteettömyyden nostamiseksi strategiatyöhön näkyvämmiin mukaan on saatu käyntiin.
kehittää suunnittelumalli, jonka avulla esteettömyyden kehittäminen ja käyttöönotto rakennetussa tai suunnitteilla olevissa yksiköissä helpottuu	toimenpide: verkko- ja tietokantapohjainen opas ammattikorkeakoulujen esteettömyydestä	AMK:en yhteistyönä toteutettiin verkkopalvelu, johon kootaan esteettömyyden kannalta oleellinen tieto oppilaitosrakennuksista Tulos: Esteetön oppilaitos- tietosivusto osoitteessa http://esteetonoppilaitos.savonia.fi	-tarkoituksena on helpottaa kaikkia oppilaitosympäristöissä asioivia henkilöitä kuvaamalla rakennettu ympäristö realistisesti sanoin ja kuvin - on realistinen kuvaus, joka antaa mahdollisuuden kullekin ITSE tehdä johtopäätökset omista toimintamahdollisuuksistaan tiloissa
tuottaa tietoa rakennetun ympäristön esteettömyyden edistämisestä valtakunnallisesti	toimenpide: esteettömyysmateriaalin tuottaminen	Road Shown aikana kuvattiin materiaalia kaikissa kolmessa amk:ssa. Savonia-ammattikorkeakoulussa tuotettiin kaksi videota, jossa havainnollistetaan esteettömyyttä pyörätuolin käyttäjän sekä kuulonäkövammaisen henkilön näkökulmasta. Tulos: Asiaa esteettömyydestä dvd- materiaali, joka on julkaistu myös osoitteessa http://esteettomyysvideot.savonia.fi . Tiedotusmateriaalina painettu postikortti.	- voidaan hyödyntää mm. opetuksessa, suunnittelijoiden perehdytyksessä, keskustelun avaukseen - havainnollistaa yleisiä tilanteita, joissa fyysisen ympäristön esteet haittaavat arkipäivän toimimista ja liikkumista
tuottaa tietoa rakennetun ympäristön esteettömyyden edistämisestä valtakunnallisesti	toimenpide: ESOK yhteistyö	- osallistuminen + alustukset ESOK:n seminaarissa, tiedon tuottaminen www.esok.fi sivustolle, ohjausryhmätyöskentely	ESOK oli mukana toiminnassa ja antoi hyviä ideoita ja mahdollisuuksia, suuntaviivoja mihin edetä. ESOK:n tietämys siitä, mitä muualla tehdään ja millaisia projekteja on muualla menossa tai viriämässä oli hyvä päällekkäisyyksien estämiseksi.

Karjalan Maa, Torstaina 9.10.2008 N:o 110

Esteettömyys on muutakin kuin luiska rappusten vieressä

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoululla, Tikkarinteen campuksella järjestettiin eilen Esteettömyyden Road Show -tapahtuma. Näyttely- ja esittelytorilla oli mahdollisuus tutustua esteettömyyttä palveleviin tuotteisiin ja ratkaisuihin, kuten autoiluun liittyviin apuvälineisiin, oviympäristötuotteisiin sekä esteettömiin kylpyhuoneratkaisuihin.

Pikkupiruksi sonnustautunut pyörätuolitanssitaitelija Risto Lång ihastutti esityksellään Esteettömyyden Road Show'ssa Joensuussa.

Tapahtuman tavoitteena oli tehdä esteettömyyttä näkyväksi sekä herätellä ihmisiä miettimään mitä esteettömyys on ja miten sitä edistetään.

Kehitettävää riittää

Esteettömyyden Road Show -tapahtuman ohjelmasta vastasi muun muassa pyörätuolitanssitaitelija Risto Lång. Vaikuttavan esityksensä välityksellä Lång muistutti, että liikkumisen tapoja on monia; pikkupiruksi sonnustautunut tanssija ilmensi erilaisia tunnetiloja koko kehollaan, pyörätuolissa istuen. Mitä esteettömyyteen tulee, on Joensuussa saatu Långin mukaan viime vuosina paljon hyvää aikaan. Silti kehitettävää riittää edelleen.

- Esimerkiksi inva-veessoja ei löydy läheskään joka paikasta.

Esteettömyys-projektissakin mukana ollut Lång huomautti, että esteettömyys on muutakin kuin pyörätuolin mentävä luiska.

- Esimerkiksi näkö- ja kuulovammaiset sekä lyhytkasvuiset on myös otettava huomioon rakennettaessa esteetöntä ympäristöä.

Apuja teknologiasta

Esteetöntä ympäristöä rakennetaan hyvin monin eri tavoin. Esimerkiksi palvelutaloissa sekä päiväkotien ja sairaaloiden märkätiloissa turvalattiat tekevät osaltaan ympäristöstä esteettömämmän.

Altron turvalattia on valmistettu muovimatosta, joka sisältää liukastumista estäviä mineraalihippuja. Lisäksi lattian joustavuus pienentää osaltaan liukastumisen ja kaatumisen riskiä.

Vaikeavammaisten esteetöntä liikkumista parantavat muun muassa liiketunnistimella avautuvat ulko-ovet, hissit sekä erilaiset apuvälineet.

- Apuvälineisiin lukeutuvat esimerkiksi erilaiset ympäristönhallintalaitteet, joiden avulla voi sytyttää ja sammuttaa valot tai tv:n, avata ja sulkea sälekaihtimet tai vaikka tilata hissien puheen avulla, kertoo Ulla Paganus Invalidiliiton Validia-asumispalveluyksiköstä.

- Teknologian kehittyminen on osaltaan parantanut esteettömyyttä, mutta silti kehitettävää riittää aina.

Invalidiliiton Validia-asumispalveluyksiköillä on vaikeavammaisille tarkoitettuja asuntoja 18 paikkakunnalla eri puolilla Suomea.

- Ensimmäinen asumispalveluyksikkö perustettiin Joensuuhun, Merimiehenkadulle vuonna 1973.

Asukkaita talossa on kaikkiaan 30 ja jonoa asuntoihin on aina, Paganus tietää.

- Tavoitteena on, että jokainen pystyy asumaan ja elämään mahdollisimman itsenäisesti. Henkilökunnalta saa apua tarpeen vaatiessa, ja asuntoihin mennään vain pyydettyäessä.

Paganus muistuttaa, että esteetöntä ympäristöä rakennetaan jokaisen hyväksi.

- Esimerkiksi lastenvaunujen kanssa liikkuvat hyötyvät esteettömästä ympäristöstä.

* * *

Joensuussakin vielä paljon tehtävää

Invalidiliiton määritelmän mukaan ympäristö tai yksittäinen rakennus on esteetön silloin, kun se on kaikille käyttäjille toimiva, turvallinen ja miellyttävä, ja kun rakennuksen kaikkiin tiloihin ja kerrostasoihin on helppo päästä.

Lastenvaunujen kanssa liikkuessani olen konkreettisesti huomannut sen, että esteettömyyden suhteen Joensuussakin on vielä paljon tehtävää. Eikä yksin Joensuussa, sama pätee moniin muihinkin kaupunkeihin.

Esteettömän liikkumisen estää usein vain muutama rappunen, korkea kynnyks, painava ovi tai kaikki nämä yhdessä. Toimivat jalat omaava kaduntallaaja ei useinkaan edes kiinnitä huomiota pieniin säröihin melko esteettömässä kaupunkikuvassa.

Esteettömyys mielletään usein vain liikuntaesteisten kompastuskiveksi. Tosi asiassa esteetön ja turvallinen ympäristö palvelee kuitenkin meitä kaikkia.

Hanna-Leena Kunttu